

W nierówną walkę rzucili się nasi żydowscy sąsiedzi

data aktualizacji: 2020.04.19 autor: Włodzimierz Szczepański

W tym akcie desperacji uczestniczyli też żyrdowski Żydzi. Najważniejszy dla nich punkt miasta to była synagoga (nieistniejąca już) przy obecnej ulicy Szulmana. (fot. Włodzimierz Szczepański)

Dziś 77-rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim. W nierówną walkę rzucili się też nasi żydowscy sąsiedzi. W tym roku akcja "Żonkile" upamiętniająca powstanie ze względu na pandemię koronawirusa, większa jej część, przeniosła się do internetu.

19 kwietnia 1943 r. - wybuchło powstanie w getcie warszawskim. W tym akcie desperacji uczestniczyli też żyrdowski mieszkańcy wyznania mojżeszowego. Najważniejszy dla nich punkt miasta to była synagoga (nieistniejąca już) przy obecnej ulicy Szulmana.

- Po likwidacji getta żyrdowskiego, miejscowi Żydzi przewiezieni zostali do getta warszawskiego dwoma transportami kolejowymi, o numerach DB - Ost 2003 - 486 i DB - Ost 2003 - 503. Transporty te dotarły do dworca Warszawa Zachodnia, skąd Żydów pieszo popędzono do getta. Większość Żydów z tych transportów trafiła w okolice ulicy Smoczej i tam też zostali zmuszeni do niewolniczej pracy w tzw. szopach. Szop tej okolicy było dużo, przeważały szwalnie i przetwórstwo skóry. Wszystko na potrzeby armii niemieckiej. Administracją zajmowała się spółka Deutsche

Firmgemeinschaft Warschau G.m.b.H. Nie udało mi się ustalić, do jakiego rodzaju produkcji zostali skierowani. Jedynie są materiały, że Mosze Cygler trafił do fabryki garbarskiej braci Pfeifferów i Kamlera przy ulicy Smocznej 43 – opowiada Janusz Matusiak, pasjonat żyrdowskiej historii.

Próżno szukać w ich rodzinnym mieście tablicy pamiątkowej z nazwiskami walczących w getcie . Do tematu wrócimy w czwartek (23.04) na łamach „Głosu Żyrardowa i Okolicy”.

Kilka nazwisk, które udało się ustalić, na podstawie Archiwum Ringelbluma.

Ichhak Blaustein (Blausztajn, Blojsztajn) urodził się w 1923 w Żyrardowie, w bardzo biednej rodzinie. Był jeszcze dzieckiem, kiedy zaczął pracować. Nie skończył szkoły powszechnej. Należał do Frajhajtu w Żyrardowie. W getcie warszawskim uczył się na seminarium chalurowym przy Dzielnej 34. Z Zachariaszem Artsztajnem i innymi chłopcami brał udział w organizowaniu podziemia zbrojnego. W powstaniu był komendantem grupy bojowej Droru w getcie centralnym. Zginął w nieznanych okolicznościach.

Mosze Cygler urodził się w 1918 w Żyrardowie. Ojciec jego pracował przy robotach drogowych. Mosze został szewcem. Działał w żyrdowskiej grupie Frajhajtu. W czasie wojny przyjechał do Warszawy. Trafił z grupą chalurowców na farmę czerniakowską. W powstaniu kwietniowym był żołnierzem ŻOB-u. Walczył w oddziale Droru pod komendą Zachariasza Artsztajna. Borzykowski pamiętał, że Moniek z jego grupy zginął, kiedy stał na straży przed bunkrem na Miłej 5. To było 24 kwietnia. Być może przy Miłej 5 zginął Mosze Cygler.

Ichhak Grynbojm urodził się w 1920 w Żyrardowie. Należał do organizacji Frajhajt. W powstaniu kwietniowym walczył w grupie Droru Zachariasza Artsztajna. Nie wyszedł z getta.

Aron Halzband urodził się w 1916 w Żyrardowie. Jego ojciec był krawcem. Wszystkie dzieci - pięciu synów i córka - pracowały z ojcem w warsztacie. Przed wojną Aron należał do Frajhajtu, w getcie związał się z bojowcami Droru. W powstaniu kwietniowym walczył w grupie Berla Braude w getcie centralnym. Zginął 8 maja w bunkrze przy Miłej 18.

Fajwel Szwarcsztajn urodził się w Żyrardowie w rodzinie biednego krawca. Fajwel wstąpił do Frajhajtu i uprawiał sport w drużynie Hapoel. Od 1940 był w Warszawie. W 1942 pracował w gospodarstwie chalurowców na Czerniakowie. Potem mieszkał w komunie chalurowej na Miłej. Brał udział w wykonaniu wyroku śmierci na Alfredzie Nossigu. W powstaniu kwietniowym walczył w oddziale Zachariasza Artsztajna na terenie getta centralnego. Kiedy zginął, miał dwadzieścia dwa lata.

CZYTAJ TAKŻE: - [Na bohaterów musi zgodzić się MON i IPN](#)

Jedno z najważniejszych wydarzeń w jego historii.

Powstanie wybuchło w momencie rozpoczęcia zarządzanej przez Heinricha Himmlera akcji ostatecznej likwidacji getta, w wigilię żydowskiego święta Pesach, 19 kwietnia 1943, w

momencie, gdy w tzw. getcie szczątkowym znajdowało się już tylko ok. 50-70 tysięcy Żydów (wobec niemal pół miliona w szczytowym okresie jego zaludnienia). Powstanie – pierwsze miejskie wystąpienie powstańcze w okupowanej przez Niemców Europie – nie miało militarnych celów strategicznych. Biorąc pod uwagę brak jakichkolwiek szans na powodzenie, stanowiło zbrojną odpowiedź na ludobójstwo, będąc również odwetem na hitlerowcach podjętym przez kilkuset bojowników Żydowskiej Organizacji Bojowej (ŻOB) oraz Żydowskiego Związku Wojskowego (ŻZW). Ze względu na swoją symboliczną wymowę, powstanie w getcie warszawskim uważane jest przez naród żydowski za jedno z najważniejszych wydarzeń w jego historii. **Źródło:** [Wikipedia](#)

Źródło: <https://zyrardow.eglos.pl/aktualnosci/item/35341-w-nierowna-walke-rzucili-sie-nasi-zydowscy-sasiedzi>